

i ustanova u čijem su djelokrugu istraživanja zaštita, skrb, razvitak i prava djece, koji su mu dužni tu pomoć pružiti. Sve su navedene ovlasti, čini se, vođene idejom koja je u srpnju ove godine prvi put izričito navedena u novom Obiteljskom zakonu (Narodne novine, br. 116/2003.), sukladno kojoj su sva nadležna tijela koja djeluju u području obiteljskopравnih odnosa dužna međusobno surađivati. Ukoliko utvrdi kršenje djetetovih prava, pravobranitelj je dužan odmah podnijeti prijavu državnom odvjetništvu, upozoriti centar za socijalnu skrb, te predložiti mjere za zaštitu prava i interesa djeteta. Na taj je način još jednom istaknuta njegova povećana odgovornost. Naime, prema Obiteljskom zakonu, svatko je dužan o takvim situacijama obavijestiti centar za socijalnu skrb, a dužnost je pravobranitelja podnijeti i prijavu. Dostupnost njegova rada odražava se i u normi da svatko ima pravo pravobranitelju za djecu podnijeti prijedlog za razmatranje pitanja od značaja za zaštitu prava i interesa djece, koji će obavijestiti podnositelja o aktivnostima poduzetima povodom njegova prijedloga.

Izuzetno se značajnim čine i odredbe sukladno kojima pravobranitelj za djecu upozna je i savjetuje djecu o načinu ostvarivanja i zaštite njihovih prava i interesa. On surađuje s djecom, potiče djecu na izjašnjavanje i uvažava njihovo mišljenje, inicira i sudjeluje u javnim aktivnostima usmjerenima na poboljšanje položaja djece, te predlaže mjere za povećanje utjecaja djece u društvu. Vjerujemo da se valja složiti s tvrdnjom iznesenom tijekom postupka usvajanja zakona, sukladno kojoj je mogućnost pravobranitelja da se izravno predstavlja djeci te njegova prisutnost u njihovim životima, gotovo jednaka promicanju prava djeteta.

Pravobranitelj za djecu ne može biti pozvan na odgovornost, pritvoren ili kažnjen za izraženo mišljenje i poduzete radnje u okviru svoga djelokruga rada, osim ako se radi o kršenju zakona koje predstavlja

kazneno djelo. O svome radu on podnosi godišnje izvješće Hrvatskom saboru, a ima pravo podnijeti i posebna izvješća kada to ocijeni potrebnim. Također je ovlašten obavještavati javnost o stanju prava djece, pri čemu smatramo da bi mediji mogli biti izuzetno značajna pomoć u promicanju značenja ljudskih prava uopće.

Umjesto zaključka, podsjetili bismo da je pravobranitelj za djecu prije svega neovisno tijelo, sa zadaćom zaštite i promicanja prava djece. Njegova moć proizlazi ne samo iz propisa o njegovim ovlastima već i iz njegova položaja i ugleda u društvu. U svom radu on mora biti dostupan i pristupačan svima te surađivati sa svim nadležnim tijelima. Odgovoran je Saboru, koji ga je i imenovao na tako odgovornu dužnost, ali svakako, a možda ponekad i prije svega, i građanima iz čijih potreba i zahtjeva proizlazi svrha njihova rada. Za nadati se da će rad pravobranitelja za djecu u Hrvatskoj u cijelosti ostvariti navedene, vrlo visoke kriterije.

Irena Majstorović

NACIONALNA STRATEGIJA JEDINSTVENE POLITIKE ZA OSOBE S INVALIDITETOM OD 2003. DO 2006. GODINE

Vlada Republike Hrvatske donijela je Nacionalnu strategiju jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003. do 2006. (Narodne novine, br. 13/2003.).

Strategija se odnosi na sve osobe s invaliditetom bez obzira na uvjete i okolnosti nastanka oštećenja. Ona obuhvaća kratak prikaz postojećeg stanja te program djelovanja za budućnost, na raznim područjima značajnima za osobe s invaliditetom. Nacio-

nalna strategija naglašava nužnost uspostave jedinstvene politike za osobe s invaliditetom u Republici Hrvatskoj bez obzira na vrijeme, vrstu i okolnosti nastanka invaliditeta, a u njoj je osobito istaknuta aktivna uloga samih osoba s invaliditetom i njihovih udruga.

Ciljevi Nacionalne strategije jesu promicanje i osiguravanje prava osoba s invaliditetom, stvaranje uvjeta za djelotvorno rješavanje njihovih problema, koordinirano djelovanje i učinkovito informiranje na svim razinama, osiguravanje punoga i aktivnog sudjelovanja u životu zajednice, te senzibilizacija društva prema problemima invalida. Strategija je utemeljena na suvremenim znanstvenim dostignućima i odredbama nacionalnih i međunarodnih zakona i dokumenata.

U Nacionalnoj strategiji navedene mjere s nositeljima i rokovima provedbe, razvrstane su prema područjima značajnima za osobe s invaliditetom: obitelj i civilno društvo; zdravlje, šport i rekreacija; obrazovanje i tehnička kultura; profesionalna rehabilitacija; zapošljavanje i rad; stanovanje, mobilnost i pristupačnost; socijalna pomoć i skrb; mirovinsko osiguranje; koordinacija i informiranje.

U području obitelji i civilnog društva ocijenjeno je da je strategija razvitka Hrvatske usmjerena prema otvorenom civilnom društvu, s naglaskom na pojedinca (njihove inicijative i odgovornosti), socijalnu odgovornost i osjetljivost. Takvo je društvo usmjereno i promicanju ljudskih prava, što podrazumijeva jednake mogućnosti za sve ljude. Naglasak je na individualnoj odgovornosti i inicijativi, te kreativnosti pojedinca i skupine u kojoj živi, a manje na intervenciji države.

Ciljevi tih usmjerenja jesu podizanje kvalitete života osoba s invaliditetom, zaštita takvih osoba preko uključivanja svih aktera - državnih tijela, nevladinih organizacija, te privatnih inicijativa, posebno

imajući na umu konstruiranje takvih sustava suradnje i pomoći na nižim razinama, odnosno jedinicama lokalne i područne samouprave. Neke od predloženih mjera jesu:

- tijela državne uprave u suradnji s jedinicama lokalne i područne samouprave te udrugama osoba s invaliditetom koje djeluju u korist osoba s invaliditetom, dužna su aktivno sudjelovati pri uključivanju osoba s invaliditetom u život lokalne zajednice, poštujući njihovo pravo izbora te način života;
- Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave i Ministarstvo financija u suradnji s Ministarstvom rada i socijalne skrbi, jedinicama lokalne i područne samouprave te udrugama osoba s invaliditetom, predložiti će izmjene i dopune zakona o lokalnoj i područnoj samoupravi kojima će se ugraditi obveza poduzimanja mjera za podupiranje programskih aktivnosti osoba s invaliditetom.

U području zdravlja, športa i rekreacije zdravstveni bi sustav trebao počivati na principima pravednosti i ravnomjernosti u pristupu zdravstvenim uslugama. U području športa i rekreacije još uvijek je prevelika isključenost osoba s invaliditetom u takve aktivnosti u lokalnoj zajednici. Stoga Nacionalna strategija donosi neke od mjera:

- preventivne programe s ciljem sprečavanja nastanka invalidnosti;
- edukacija o posebnostima bolesti i stanja invalida te osposobljavanje za rješavanje problema vezanih uz rad s tim osobama;
- donošenje programa za poboljšanje uključivanja djece i mladeži s teškoćama u razvoju u športske i druge aktivnosti.

Temeljna ideja svih propisa koji se odnose na **obrazovanje** jest pravo svakoga djeteta na odgoj i obrazovanje pod jednakim uvjetima. Da bi se što bolje umanjile teš-

koće, nastoje se provesti reforme koje bi se temeljile na načelu «obrazovanje za sve» odnosno «društva koje uči». To podrazumijeva: stvaranje kadrovskih, prostornih i financijskih uvjeta za uključivanje sve djece u programe predškolskog odgoja, zatim promjene u trajanju osnovnog i srednjeg obrazovanja, dostupnost informacijske i komunikacijske tehnologije te usklađivanje sustava obrazovanja s potrebama tržišta rada.

Neke od mjera što ih treba provesti Ministarstvo prosvjete i športa jesu:

- razvoj skladnog i uspješnog sustava obrazovanja koji uključuje učenike s teškoćama u razvoju;
- nastojati povećati integraciju djece s teškoćama u razvoju;
- provoditi edukaciju djelatnika, s ciljem podizanja kvalitete rada, te stručno usavršavanje odgajatelja i nastavnika.

Profesionalna rehabilitacija, zapošljavanje i rad posebno je zadaća nekih tijela državne uprave. Ministarstvo rada i socijalne skrbi, Ministarstvo financija, Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo za obrt, malo i srednje poduzetništvo, Hrvatski zavod za zapošljavanje i Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje do kraja 2005. godine izradit će plan razvoja profesionalne rehabilitacije, zapošljavanja i rada osoba s invaliditetom.

Mobilnost predstavlja preduvjet za ostvarivanje društvenih kontakata. Da bi se to ostvarilo, osobama s invaliditetom potrebno je osigurati pristupačnost javnim i privatim površinama. U Hrvatskoj ta praksa još uvijek nije u potpunosti oživjela, iako se na tome počelo raditi. Neke od predviđenih mjera su:

- Ministarstvo zdravstva, u suradnji s jedinicama lokalne i područne/regionalne samouprave, radit će na pristupačnosti zdravstvenim ustanovama, kao i na po-

držci gluhim i slijepim osobama unutar tih ustanova (do 2006.);

- Ministarstvo prosvjete i športa, u suradnji s jedinicama lokalne i područne/regionalne samouprave, dužno je raditi na uklanjanju arhitektonskih barijera i uvođenju informacijske podrške za gluhe i slijepe osobe u školama, športskim ustanovama i ostalim objektima; ono treba izraditi i plan izvedbe do kraja 2003., tj. prilagodbu osnovnih i srednjih škola invalidnim osobama.

U području mirovinskog osiguranja u postojećem je zakonu ugrađena nova, restriktivnija definicija invalidnosti, koja sadržava dva oblika invalidnosti: trajni gubitak radne sposobnosti (opća nesposobnost za rad), i trajno smanjenje radne sposobnosti (profesionalna nesposobnost za rad). «Napušteni su razni oblici prava na rad po osnovi preostale radne sposobnosti, opasnosti od nastanka invalidnosti i izmijenjene radne sposobnosti, što je odmah otvorilo pitanje pravnog položaja invalida rada u odnosu na stečena prava. Iako je novi mirovinski sustav osigurao zaštitu osoba s invaliditetom, to više ako se uzme u obzir da su novčana primanja dotad privremenog karaktera zamijenjena dugoročnim novčanim primanjima, ipak se ova skupina osiguranika našla u lošijem socijalnom položaju» (NN, 13/2003.).

Svrha rehabilitacije u današnjim uvjetima teško se postiže zbog: otežanih uvjeta tržišnog gospodarstva, velike nezaposlenosti, slabe primjene instituta profesionalne rehabilitacije, teškog zadržavanja postojećeg zaposlenja. Stoga su predviđene neke od mjera:

- do kraja ožujka 2003. godine preispitati pojedine odredbe Zakona o mirovinskom osiguranju te pripremiti ga za noveliranje u svrhu poboljšanja materijalnog položaja korisnika prava;
- do kraja 2003. godine predložiti posebne mjere radi uspješnog provođenja profesionalne rehabilitacije;

- do kraja 2003. godine izraditi zakonsko rješenje za korištenje sredstava iz fondova drugoga stupa za obiteljske mirovine osoba s invaliditetom, te zakonsko rješenje za omogućavanje prava izbora na nasljeđivanje roditeljske mirovine, ukoliko je ona povoljnija prilikom odlaska u mirovinu, u svrhu poticanja njihova zapošljavanja;
- do kraja 2004. godine izraditi zakonsko rješenje kojim će se utvrditi mjerila u invalidskom osiguranju, za posljedice povrede na radu i profesionalne bolesti.

U području socijalne pomoći i skrbi provodit će se više mjera, a neke od njih su:

- Ministarstvo rada i socijalne skrbi do kraja 2004. nastojat će uskladiti zakonodavnu pravnu zaštitu, kako bi se postigao što ravnopravniji položaj invalida rada;
- Ministarstvo rada i socijalne skrbi do kraja 2003. utvrdit će opseg i dinamiku odvijanja procesa deinstitucionalizacije, te provoditi mjere u svrhu realizacije navedenoga;
- Ministarstvo rada i socijalne skrbi do kraja 2003. izradit će zakonsko rješenje u vezi redefiniranja kriterija prava na invalidninu te prava na doplatak za pomoć i njegu.

U području koordinacije i informiranja neke su od mjera:

- Povjerenstvo Vlade RH ispitat će usklađenost važećih zakona RH s međunarodnim ugovorima, te izraditi izvješće i dati određene prijedloge;
- Ministarstvo hrvatskih branitelja, u suradnji s Ministarstvom za europske

integracije, donijet će akte kojima će omogućiti adekvatniju zaštitu osoba s invaliditetom (do kraja 2004.);

- Povjerenstvo Vlade RH u 4 regionalna centra organizirat će stručno savjetovanje za sudionike provedbene politike u tim regijama, u cilju informiranosti, koordinacije rada i senzibilizacije javnosti.

Nacionalna strategija obvezuje tijela državne uprave na provođenje sadržanih mjera za osobe s invaliditetom, a o njihovoj provedbi godišnje će izvještavati Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske. Tijela državne uprave dužna su u svoje godišnje planove uvrstiti mjere za provedbu u skladu s Nacionalnom strategijom, te osigurati sredstva iz državnog proračuna za svaku godinu. Nacionalna strategija predviđa da će u četverogodišnjem razdoblju tijela državne uprave, u suradnji s jedinicama lokalne samouprave, udrugama osoba s invaliditetom, udrugama koje skrbe o osobama s invaliditetom, te znanstveno-stručnim institucijama, provesti sve sadržane mjere.

Strategija je, dakle, obuhvatila različita područja, te bi se uvelike mogao poboljšati položaj osoba s invaliditetom i senzibilizirati javnost za njihove probleme. Analiziraju li se detaljnije planirane mjere, uočljiva je i poneka apstraktnost i nerealan pristup prema aktivnostima programa. Često su upitni i vremenski rokovi, akteri koji bi planirane mjere trebali izvoditi ili u njima sudjelovati, a i pribavljanje financijskih sredstava za ostvarenje tih programa.

Zdravka Leutar